

Obsah

Úvod	5
1 Lingvistika a sociolingvistika.....	7
1.1 Sociolingvistika: kořeny a souvislosti	7
1.2 Jazykové jevy a sociální faktory.....	9
2 Jazyková kultura a její chápání.....	13
2.1 PLK a vědomé pěstění spisovného jazyka.....	13
2.2 Od norem ke kultivovanosti.....	14
2.2.1 Modelovost proti nemodelovosti.....	17
2.3 Spjatost jazyka a řeči.....	18
3 Kodifikace jako terminologický problém	23
3.1 K pojetí kodifikace	23
3.2 Kodifikace proti archaičnosti.....	24
3.2.1 Kodifikace a dobrovolnost	24
3.2.2 Zdroje a působení kodifikace	25
3.2.3 Kodifikace a úzus.....	30
3.3 Kodifikace a postoje uživatelů jazyka	32
3.4 Rysy reálné jazykové normy.....	33
4 Prolongované spory o jazykovou kulturu v českém prostředí.....	36
4.1 Jazyková kultura: pro a proti	36
4.2 Možnosti pojetí standardu a substandardu.....	38
5 Co je spisovnost a má spisovná čeština ještě oprávnění?.....	42
5.1 Tradiční pojetí a nové přístupy.....	42
5.2 Spisovná čeština a kodifikace.....	43
5.2.1 Povaha spisovného jazyka	44
5.2.2 Jazykový rozum a jazykový cit.....	44
5.2.3 Hovorová čeština a běžně mluvený jazyk.....	45
5.2.4 K situaci obecné češtiny	47
6 Kdy potřebujeme informace o jazykových jevech	49
6.1 Komunikační cíle jedince a jazykové poradenství.....	49
6.1.1 Zprostředkování poznatků v aktuální české jazykové situaci	51
6.1.2 Samostatný uživatel češtiny a korpusová lingvistika.....	54
7 Od psanosti a mluvenosti ke komunikačním kódům dneška	57
7.1 Základní termíny v proudu času.....	57
7.1.1 Problematičnost odkazu PLK?	58
7.2 Spisovná čeština: fáze konstituování, diferencování a aktualizování.....	59
7.2.1 Mezi všestrannou aktualizovaností a neaktualizovaností	60
7.2.2 Diskuse o tom, jak mluvíme česky	61
7.2.3 Jazykový standard nově.....	63

7.2.4 Spisovná čeština: chránit ji, anebo odmítat?.....	65
8 Směry bádání: odlišnosti úhlu pohledu a různorodost terminologie.....	67
8.1 Pojetí svobody a nesvobodnosti ve vyjadřování	67
8.1.1 Sociolingvistické pojmosloví: bazilekt, mezolekt, akrolekt	68
8.1.2 Teoretická východiska lingvistiky po komunikačně-pragmatickém obratu.....	69
8.2 Problémy jazyka ve společnosti: boj o moc a vědeckou pravdu	70
9 Bohemistika a škola	74
9.1 Školní priority a čeština	74
9.2 O komunikaci ve školní výuce	76
9.3 O vztahu školy ke spisovnosti	78
9.4 O modernizaci ve výuce češtiny jako mateřštiny	80
10 Bohemistika a veřejnost	84
10.1 Postoje veřejnosti k jazyku, jejich rysy a ověřování.....	84
10.2 Dají se vymezit úkoly české institucionální lingvistiky?.....	86
10.2.1 Poradenství v rámci institucionální lingvistiky.....	87
10.2.2 Péče o jazyk a jazyková kultura v rámci institucionální lingvistiky	88
10.2.3 Organizace vědecké práce v rámci institucionální lingvistiky	91
10.2.4 Slovníkářství v rámci institucionální lingvistiky.....	92
10.2.5 Další náplň práce české institucionální lingvistiky	93
10.3 Mantinely a vodítka – příručky a slovníky	95
10.3.1 Elektronické mantinely	97
10.3.2 Knižní mantinely	99
10.3.3 Česko-slovenské slovníkové inspirace	104
11 Sociolingvistické mezníky a rozhraní.....	108
11.1 K prostupnosti variet a preferencím veřejnosti	108
11.2 Výslovnostní a hláskoslovná rozhraní	110
11.3 Mluvnická rozhraní.....	111
11.4 Rozhraní ve slovní zásobě.....	116
11.5 Jiná možná rozhraní.....	118
12 Závěry pro teorii a praxi.....	121
Summary	123
Literatura	125
Seznam použitých zkratk	132
Rejstřík	133